

ature, ne bo uspešna, če se bo ukvarjala samo z založniki. V marksistično literaturo v širšem smislu uvrščamo politično, ekonomsko, sociološko, filozofsko in podobno pisanje, poleg čisto teoretskega seveda. Posebno branje te vrste literature, ki ni razvedrilna — k čemur se vse bolj nagibajo naši razredčeni bralci — terja še posebej določeno »kulturno« predispozicijo, se pravi: po takih knjigah bo segel domala samo tisti bralec, ki mu je branje knjig vsakdanje nenaporno opravilo. Zato se mi zdi hudo poenostavljeno sklepanje, da je treba spremeniti obstoječo strukturo bralcev, ki da je zdaj neustrezna: kar tri četrtine bralcev namreč sega po leposlovni knjigi in komaj tretjina po strokovni, znanstveni, politični in drugi. Podrobnejša analiza bi pokazala, da so tudi bralci te tretjine v večini prav tisti, ki segajo predvsem po leposlovju.

Kam sili misel ob tej ugotovitvi ali vsaj podmeni? Spremenjeni odnos bralca do knjige, večji interes za strokovno, politično, znanstveno in drugo »bolj zahtevno« literaturo bomo dosegli le tako, če bomo, najprej, povečali krog bralcev sploh, drugič: če bomo tistemu, kar si človek ob branju takšnih knjig pridobi, dajali v prihodnje večjo družbeno veljavo: izobrazbi, znanju, strokovnosti, sposobnosti, razgledanosti, delovni fantaziji, kulturnosti medsebojnih človeških odnosov, skratka: vsemu tistemu, do česar nam lahko pomaga tudi knjiga. Dobra knjiga. In dobro knjigo Slovenci že imamo.

Dotlej pa bo tihi spor med knjigo in Slovenci ostal nepremagan.

Ciril Zlobec

NAŠA »STARA«, DOBRA, UGLEDNA AMBASADORKA

Kakorkoli že obračamo svojo usodo, ni nam lahko v družbi evropskih narodov. Ne gre za to, da bi se povsod

»moral« slišati naš glas, saj je že tako dovolj hrupno, vendar, kot vse kaže, biti v času in prostoru ne pomeni samo to, da si, ampak, vsaj v določenem smislu, tudi to, da drugi vedo, da si. Sami v sebi smo namreč že dokaj uspešno premagali stari kompleks, da smo majhni, torej tisti občutek šibkosti, ki te žene — posameznika in narod — da se pričakuje opreš na močnejšega. Pa vendar je, kot rečeno, pomembna tudi vednost drugih o nas. Takšna vednost pa je vselej samo rezultat čisto posebnega tipa informacij, tistih, ki pričajo o trdnosti in veljavi naše ustvarjalnosti, o kreativni moči našega naroda.

In — verjeli ali ne — naša literatura se je spet pokazala kot dobra, ugledna ambasadorka, ki tudi zunaj naših meja širi in utrjuje vednost o nas, o naši nacionalni eksistenci.

Prav presenetljivo je, da so v zadnjem letu izšle v tujini, tokrat pri naših sosedih, v Grčiji, na Madžarskem in v Avstriji, kar štiri antologije, ki seznanjajo, tri izmed njih, svoje občinstvo z našo poezijo, ena, izjemno reprezentativna, pa prinaša prerez skozi vso našo književno dejavnost, od narodne pesmi, brižinskih spomenikov in Trubarja do naših dni. Odmevi na izide teh knjig so nepričakovano ugodni, so — vsaj v kulturnih krogih — majhna odkritja. To zveni za nas lahko bridko ali laskavo, kajti ugodna presenečenja ob srečanjih z našo književnostjo, poezijo še posebej, pričajo pač o tem, da so bile dosedanje predstave o naši ustvarjalni moči manj ugodne, če ne celo neeksistentne, najbrž celo predstava o naši narodni samobitnosti manj prepričljiva. Svet je pač svet, ni sentimentalni, obziren, pozoren, vidi samo to, kar je, kar se dogaja, kar nastaja in se kot vrednota — gospodarska, politična, kulturna — ohranja v vrtoglavi menjavi časa in okusa.

Slovenska umetnost, v svojih najboljših rezultatih, je prav gotovo taka

vrednota, ki se sicer z naporom, pa vendar dovolj uspešno neprestano so-oča s svetom.

Na nedavnem kongresu sindikata italijanskih pisateljev v Bologni sem se srečal z madžarskim pisateljem, tudi delegatom, ki mi je izrazil svoje presenečenje in »občudovanje« nad visoko ravni in »evropskostjo« naše poezije, s katero se je seznanil v obeh antologijah, ki ju je izdala založba Evropa v Budimpešti. Ne vem, če sem bil polaskan ali rahlo prizadet, saj je v tej pohvali vendarle tičala tudi misel: take kvalitete ne bi pričakoval pri tako majhnem narodu. Ali pa je to samo še ostanek starega kompleksa v meni in sem samo jaz, ne Madžar, tako mislil.

Spodbudno pa je bilo nadaljnje rezoniranje. Vprašal sem ga, od kod neki to nenadno zanimanje Madžarov za našo literaturo, saj sta domala v istem času in pri isti založbi, eni najbolj uglednih na Madžarskem, izšli kar dve antologiji. Pred kratkim smo dobili, si je ta pojav sam v sebi skušal razložiti moj prijatelj, prevod Prešernovega Sonetnega venca. Odlična poezija in odličen prevod. Nekako ob istem času tudi Hiengov roman Gozd in pečina. To dvojje je najbrž prepričalo »odgovorne dejavnike« pri založbi Evropa, da je vredno pobliže spoznati slovensko literaturo. In to se je zdaj zgodilo.

Presenetljivo: domala enako je teklo v pogovoru z menoj razmišljanje Ursule Gállos v Ljubljani, v dneh poletnega tečaja slovenščine za tuje slaviste, ki se ga je udeležila tudi Gálloseva, ena izmed prevajalk v antologiji Malo ogledalo slovenske kulture.

Morda so to obrobne stvari, pa vendar vredne, da se ob njih vsaj za trenutek ustavimo tudi zato, ker v domačih zdrahah tako radi dvomimo o vrednosti in zanimivosti naše sočasne literarne ustvarjalnosti. Ob zanimanju, ki ga v dobrem prevodu zbuja Prešeren, ni neprijetno slišati, da zbuja jo v tujini pozornost tudi številni, ne samo

posamezniki, pisatelji in pesniki prav tega trenutka. Morda bi celo kazalo poudariti: zanimanje zbuja splošni tok povojne slovenske književne produkcije, ki vzdrži — in primerov je dovolj — soočenje s sočasno evropsko umetnostjo, kar velja seveda, najbrž še bolj, tudi za naše sodobno slikarstvo, glasbo, morda gledališče.

Kakorkoli že: dve antologiji na Madžarskem (ena v reprezentativni, druga v množični izdaji), ena v Grčiji in ena v Avstriji, ki so izšle v zadnjem letu in ni nobena izmed njih ostala brez odmeva, nas ponovno potrjujejo v misli, da umetnost in kultura nista samo možnost, da se ustvarjalci na tem področju lahko svobodno izražajo in so zato manj slabe volje ob tegobah vsakdanjega življenja, temveč je ta dejavnost tudi nenehno potrjevanje naše narodne in družbene identitete, utrjevanje vednosti o nas pri drugih v obsegu in s prepričljivostjo, ki ju gospodarski in politični stiki ne morejo ustvariti.

Tudi zato, iz praktičnega, političnega stališča in interesa, ne gre prezreti vloge, ki jo danes bolj kot kadarkoli doslej opravljata naša kultura in umetnost, čeprav ob tenkem kosu kruha, ki jima ga doma režemo. Večkrat celo to s prezirljivim nasmeškom.

Toda to je že drug problem, ki uhaja iz okvira te glose.

C. Zlobec

ANTIKRONIKA

To, kar nameravamo pod tem naslovom zabeležiti, sicer ne sodi v kulturo v ožjem smislu, torej v nobeno izmed njenih znanih dejavnosti, sodi pa vanjo v tistem najširšem smislu, ko govorimo o kulturi kot obliki našega vsakdanjega življenja.

Imamo, proizvajamo, pridelujemo in oblikujemo stvari, s katerimi je mo-